

KULTURENS
ROLL I
REGIONAL
UTVECKLING
I KALMAR LÄN

Bakgrund och underlag för beslut
i styrgruppen den 2 april 2008.

26 mars 2008

Lasse Ernst, Katarina Ellborg, Coco Dederig,
Björn Samuelsson, Thomas Bjerkman, Maria Agestam

EN UTGÅNGSPUNKT

Det regionala utvecklingsprogrammet för Kalmar län, Rupen IV 2006, inleds med Vision 2015:

”Vi har alltid ett val. Vi kan vara passiva åskådare eller aktiva deltagare. Vi kan sitta hemma och ingenting göra. Eller också kan vi engagera oss och se till att något verkligen blir gjort! Arbetar vi gemensamt och aktivt kan vi skapa något stort. Då bidrar vi till att skapa bättre förutsättningar för en hållbar tillväxt och en trygg framtid i Kalmar län. För oss själva och för våra efterlevande. Om alla aktörer i regionen drar sitt strå till stacken i vårt regionala utvecklingsarbete, är vi övertygade om att vi har goda förutsättningar att nå visionen för 2015. Men det beror helt och hållet på dig och mig!”

”Året är 2015. Det är året efter det europeiska kulturhuvudstadsåret. Fler och fler besökare och inflyttare lockas till kultur- och upplevelsemagneten Kalmar län – Skandinaviens mest besökta turismregion...”

”... Ett levande kulturliv främjar ett kreativt klimat, vilket är positivt för näringslivets utveckling och den ekonomiska tillväxten. Ett levande kulturliv bidrar också till att platser skapas där alla får chans att säga vad de vill och på så sätt påverka samhället...”

”Kultur och upplevelse är Kalmar läns viktigaste skyltfönster mot omvärlden!”

”Individens tillgång till kultur av hög kvalitet är grunden i allt framgångsrikt samhällsbyggande. Kulturupplevelser syresätter det övriga livet i regionen...”

”... Med ett levande kulturliv bejakas näringslivet och den ekonomiska tillväxten, samtidigt som demokratiska platser skapas där alla får chans att påverka samhällsutvecklingen...”

MED SKAPARKRAFT BYGGER VI FRAMTIDEN

Det är avgörande för Kalmar läns positiva utveckling att länet genomför en genomgripande utvecklingsprocess med kulturen som samordnande kraft och hävstång. Kulturen ska vara en integrerad del i samhällets alla olika uppdrag och verksamheter. Kultur och kulturarv ska betraktas utifrån människors skapande och upplevelse och vara en självklar del av näringsliv, besöksnäring, utbildning och alla människors vardag och fest.

Kalmar län har goda förutsättningar att ytterligare stärka sin position som attraktivt besökslän, ett av de starkaste i landet, samtidigt som det finns ett reellt behov av att öka attraktiviteten för inflyttare, arbetskraft och företag. Kalmar län har ett bra läge i Östersjöregionen och en mångfald och småskalighet som ska värderas som en unik styrka.

Den process som har inletts och involverat kommunerna och länskulturen har visat vilken oerhörd potential länet besitter. De tydligaste karaktärsområdena är kulturarvet, musiken och designen. De näringsmässiga kopplingarna mellan dessa områden är mycket tydliga, besöksindustrin vilar på natur och kulturarvet, musiken utgör grunden för RockCity och Glasindustrin är helt och hållet beroende av skickliga formgivare. Därmed är det dags att ta nästa tag och höja ribban såväl inom dessa områden som inom andra delar där länet har mycket kvar att ge.

Utvecklingsstrategi och Kulturhuvudstadsår

För att genomföra processen med kulturen som utvecklingskraft krävs en offensiv strategi för hela länet. Strategin ska knytas mot de kommunala strategierna och planerna. Strategin ska beskriva de övergripande målen, hur de nås och hur olika intresseområden och aktörer kommer med i idéer och genomförande.

Sverige har fått möjligheten att stå som värld för det Europeiska Kulturhuvudstadsåret 2014. En utlysning har skett genom Kulturrådet att det är öppet att lämna in en ansökan hösten 2008. För Kalmar läns del bör en ansökan om att bli Europeisk Kulturhuvudstad 2014 ligga som en del i den offensiva utvecklingsstrategin och utgöra en hävstång för de projekt och aktiviteter som annars kan ses som alltför omfattande eller resurskrävande.

En offensiv utvecklingsstrategi inkluderar en kandidatur till Europeisk Kulturhuvudstad 2014 och innebär följande möjligheter:

- Strategi för ett långsiktigt utvecklingsarbete
- Regionalt samarbete över alla gränser
- Stärkt kulturföretagande
- Samverkan näringsliv och kulturliv
- Stärkt besöksnäring
- Upplevelsenäringen som utvecklingskraft
- Stärkta relationer med internationella handelskontakter
- Stärkt och tydlig position i Europa
- En region i Sverige som uppmärksammas inför 2014
- Fler kreativa och skapande människor som medverkar i utvecklingen
- Ett samhälle där människans skaparkraft är grunden i det gemensamma framtidsbygget.

VISION

Ett samhälle där människans skaparkraft är grunden i det gemensamma framtidsbygget.

Kalmar län är ett skapande län präglad av småföretagande. Enskilda människors idérikedom, mod och handlingskraft är avgörande för länets utveckling. Alla människors skaparkraft ska ges möjlighet att utvecklas, i tätorter, byar och på landsbygden. Alla människor ska ges utrymme att delta i skapande verksamhet. Detta ska ske i samverkan med kulturliv, näringsliv, skola, forskning och ideella krafter.

Gränslöst

Ett uppmuntrande och tillåtande förhållningssätt till djärva idéer öppnar för utveckling. Genom dialog och samarbete med människor i andra delar av världen stimuleras den gemensamma utvecklingen.

Levande

Det levande kulturarvet som är unikt även ur ett europeiskt perspektiv, ger länet sin profil. Nyskapande och vilja till förändring är en förutsättning för att utveckla det hållbara samhället.

Närande

Kultur bidrar till att människor utvecklas. Kultur är basen för många företag och verksamheter i länet inte minst inom konst, design och besöksnäring.

Perspektiv

Det hållbara samhället

Initiativ och projekt ska stödja utvecklingen av det hållbara samhället. Ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet är målet.

Nätverksbyggande

Initiativ och projekt ska medverka till ett bra samarbetsklimat i länet och mellan länet och aktörer i andra delar av världen.

Kvalitet

Initiativ och projekt ska genomsyras av nyskapande och med högsta ambitionsnivå.

STRATEGI FÖR KULTURENS ROLL I DEN REGIONALA UTVECKLINGEN

Mål

Kulturstrategin ska definiera och precisera mål och delmål för länets utveckling fram till år 2020. Målen ska ha sin grund i visionen, värdeorden och det övergripande perspektivet, som har definierats av länets olika aktörer.

Prioriterat område

Kultur som utvecklingskraft ska behandlas som ett prioriterat område för tillväxt. Kultur ska sättas högt på den politiska dagordningen i region- och kommunstyrelser. Kulturen måste representeras inom alla politikområden och ta plats i diskussionerna och visa på vilka möjligheter som erbjuds från kultursidan när man vågar gå utanför det egna reviret. Kulturen ska erbjudas som möjlighet för utveckling inom

- Näringsliv
- Besöksnäring
- Infrastruktur
- Hälsa och vård
- Äldreomsorg
- Skola, utbildning och forskning
- Ungdomsfrågor
- Stadsplanering och stadsutveckling

Verktyg

Verktygen för strategins genomförande är olika aktiviteter:

– Kulturbygget

Kulturbygget drivs av Regionförbundet och är ett seminarie- och utvecklingsprogram för kulturansvariga i kommuner och länskulturen.

– Seminarier

Målgrupp är politiker, tjänstemän, företagare, konsulenter och enskilda aktörer. Seminarierna sker med teman som berör många sektorer och med inbjudna kunskapsförmedlare.

– Överenskommelser

Regionförbundet skriver tillsammans med respektive länskulturinstitution en överenskommelse om vad institutionens uppdrag består i, omfattning, målgrupper och uppföljning.

– Strategier för separata konstområden

Regionförbundet skriver tillsammans med de olika konstområdena strategier för områdets verksamhet och utveckling.

– Strategier för separata utvecklingsområden

Regionförbundet skriver strategier tillsammans med berörda aktörer för ett specifikt område, t ex Design inom Pukeberg.

- Kommunala kulturplaner
De kommunala kulturplanerna ska utgå från de lokala förutsättningarna samtidigt som de ska samspela med den regionala strategin. För att den regionala utvecklingsstrategin ska få positiv effekt på länet som helhet, krävs att det finns kulturplaner i alla kommuner.
- Kommunala planer inom övriga områden
Kultur bör finnas med som en del i övrig planverksamhet. Kulturområdet bör ta aktiv del i detaljplaner, gestaltungs- och stadsplaner, omsorgsplaner, skolplaner, näringslivsplaner, planer för besöksnäringen och så vidare.
- Skolkulturgaranti
En minsta gemensam nivå av kulturutbud garanteras alla grundskolebarn.
- Tillgänglig kultur för ungdomar
Kulturen görs tillgänglig och attraktiv för gymnasieungdomar t ex genom ett kulturkort.
- Länsövergripande planer och projekt med övriga sektorer
Samverkan med andra sektorer för att öka regionens attraktivitet, t ex med länsstyrelsen, landstinget, vägverket och banverket.
- Utvecklingsmetoder
Olika utvecklingsmetoder utvärderas och används inom projekt och planering:
 - FUNK, Forskning Utveckling Näring Kultur, utvecklingsmodell som används inom musikindustrin i Hultsfred.
 - Triple Helix, utvecklingen av Pukebergsområdet grundas på offentlig, privat och akademins medverkan och samarbete.
 - Medborgarsamråd och andra demokratiska processer
 - BBS involveras för utvärdering.
- Kartläggning av kreativa sektorn
En kartläggning av den kreativa sektorn i länet genomförs på motsvarande sätt som Blekinge, Kronoberg och Östergötland.
- Forskning
Ett forskningsuppdrag bör ges till Centrum för kulturell ekonomi, BBS, för att följa processen och för att ge ytterligare belysning av frågor som rör utveckling, samhällsekonomi och kulturens roll.
- Profilprojekt och teman
I samverkan med länets 12 kommuner, länskulturinstitutionerna och konsulenterna har föreslagits ett antal teman och ”profilprojekt”. Utveckling och genomförande av dessa ska ingå i strategin.
- Kandidaturen Europeisk Kulturhuvudstad
Kandidaturen till Europeisk Kulturhuvudstad används som hävstång och morot i strategiutvecklingen. Den gemensamma kraftansträngning och målsättning som en kandidat innebär kan bli ett avgörande verktyg i regionens utveckling.

Organisation

Förutsättningen för att vision och strategi ska förverkligas i konkret handling, är att aktörernas olika roller, samband och ansvar är klart formulerade.

Samordning	Regionförbundet
Styrgrupp	Nuvarande styrgrupp
Arbetsgrupp	Regionförbundet, kommunerna, kulturinstitutionerna och konsulenterna, Länsstyrelsen och Centrum för Kulturell ekonomi vid Högskolan
Kompetensgrupper	Näringsliv och besöksnäring, skola forskning, stadsbyggnad
Kommungrupp	Representanter utsedda av de 12 kommunstyrelserna
Kommunala utvecklingsgrupper	Alla kommuner bör ha en egen "utvecklingsgrupp", ett forum för samarbete mellan olika sektorer och politikområden. Utvecklingsgrupperna kan ha olika referensgrupper inom specifika områden för att få en demokratisk förankring i utvecklingsprojekten.
Länskulturgrupp	Länskulturens samordning av utvecklingsbara projekt och länsövergripande uppdrag. Länskulturgruppen är en resursgrupp för kommunernas utvecklingsgrupper.
Referensgrupp	För influenser och förankring i omvärlden, nationellt och internationellt. 8-10 personer, som träffas ett par gånger per år och ska ha uppdraget att vara regionens öra och öga i omvärlden. Gruppen ska även tillföra kompetens till den övriga organisationen

Tidsplan

De olika momenten ska ingå i en tidsplan som sträcker sig från våren 2008 till och med 2020. I planen nedan benämns Europeisk Kulturhuvudstad med ECOC – European Capital of Culture.

2008	02 april	Beslut i styrgruppen
	24 april	Beslut i RF-styrelse om strategiarbete och ECOC-ansökan
	31 oktober	Ansökan ECOC lämnas in
	31 december	Utvecklingsstrategin fastställd i RF-styrelse
2009	31 oktober	Kommunala kulturstrategier klara i 12 kommuner
2010	januari	Regeringens beslut om svensk ECOC
	våren	EUs Ministerråd beslut om svensk och lettisk ECOC 2014
	sommaren	Bildande av organisation för och start av arbete inför 2014
2014	januari-december	Genomförande av ECOC 2014-arrangemang
2015	våren	Utvärdering och uppföljning
2015-2020		Fortsatt strategiskt genomförande

Två parallella processer sker under tidsperioden, dels strategiarbetet för länet och dels processen som är direkt kopplad till Europeisk Kulturhuvudstad 2014. Dessa processer ska ha tydliga och regelbundna mötespunkter för att stämma av att de drar åt samma håll.

Kandidaturen - Europeisk Kulturhuvudstad 2014

Kalmar län är en region rik på kultur och på skapande människor med kreativitet och initiativförmåga. Länet visar med stolthet både bredd och spets inom kulturlivet. Det är bakgrunden till att förutsättningarna kartlagts för möjligheten att kandidera till Europeisk Kulturhuvudstad 2014.

Tidigare kulturhuvudstäder

Palmer/Rae Institute har studerat tidigare kulturhuvudstäder och mätt resultaten i form av

- Ökad stimulans för företagsetableringar och inflyttning
- Ökade besökssiffror
- Ökad omsättning
- Ökat antal medverkande människor i evenemang, såväl artister som publik.

De har studerat de långsiktiga effekterna och konstaterar att på de flesta platserna har kulturen fått en bestående betydelse i samhällsutvecklingen. De mest positiva resultaten uppmäts i de mindre städerna. I Glasgow, Cork och Bilbao har man fått påtagliga resultat för hela samhället.

Bergen och Stavanger

I förarbetet till Kalmar läns ansökan har arbetsgruppen studerat Palmer/Rae-rapporten samt ytterligare tidigare och kommande kulturhuvudstäder. Gruppen har ställt följande frågor:

- Hur har man drivit arbetet?
- Hur har man arbetat med förankring?
- Vilka resultat har man uppnått?

I Bergen konstaterar man sju år efter "sitt år" att kommunen, kringliggande kommuner och länen har en kraftigt ökad besöksnäring. Många fler deltar i kulturaktiviteter. Konst och kultur är närvarande i skolor, äldreomsorg, i det offentliga rummet. Samhället har utvecklats på ett mycket positivt sätt och kulturens roll är tydlig. Idag är kultur ett av de tre högst prioriterade politikområdena i Bergen. Henning Warloe, kommunalråd (höyre) med ansvar för finans, näring och kultur, säger att det idag anses som en självklarhet att kultur utgör en bas i Bergens strategiska arbete för att utveckla kommunen och länet. För att få utbildad arbetskraft att söka sig till regionen är satsningen på kultur helt nödvändig. Bergen har fortsatt den process som påbörjades i mitten av 1990-talet. Då togs initiativet till att utveckla en långsiktig strategi för kultur- och samhällsutveckling. En enad politisk uppfattning är att kultur är en självklar del i det politiska arbetet för att utveckla det goda samhället där invånarna trivs och mår bra. Likaså är politikerna helt ense om att kultur stöder övrigt näringsliv och skapar förutsättningar för en ökande besöksnäring och därmed fler arbetstillfällen.

Arbetsgruppen har också skapat goda relationer med Stavanger, Europeisk kulturhuvudstad 2008. Gruppen har tagit del av deras strategier och politiska tankar för cirka 7 år sedan om att utveckla kulturen i kommunen och att kandidera som kulturhuvudstad. Det råder politisk enighet i Stavanger om kulturens viktiga roll i samhällsutvecklingen och att kandidaturen i sig har bidragit till det. Man har under flera år arbetat målmedvetet för att under 2008 mobilisera befolkningen i arrangemang som involverar unga som gamla, amatörer och proffs, lokala förmågor i samarbete med internationella gäster. Förväntningarna är stora i Stavanger som räknar med att 2008 blir ett år då många människor tar del av kulturen och då tillresande och hotellnätter kraftigt ökar. Stavanger räknar med att detta är en investering som kommer att ge direkt och framför allt bestående avkastning.

Kalmar län som Europeisk Kulturhuvudstad 2014

Europeisk Kulturhuvudstad 2014 ingår i en utvecklingsprocess som sträcker sig långt förbi 2014. Detta är ett tillfälle för en gemensam kraftsamling som involverar kulturlivet tillsammans med näringsliv och besöksnäring, hälsa och vård, äldreomsorg, skola, utbildning och forskning, ungdomsfrågor, stadsutveckling och infrastruktur. Länet ska utveckla, presentera och tillgängliggöra den konst och kultur som kulturinstitutioner och professionella kulturskapare arbetar med. Kalmar län ska med stolthet visa upp och arbeta med de författare, kompositörer och musiker, formgivare och konstnärer som har anknytning till vårt län. Kalmar län ska arbeta aktivt med ungdomens kultur och stödja det nyskapande, det oväntade och det utforskande. Vårt rika kulturarv ska fortsätta att levandegöras. Kalmar län ligger långt framme och har oanade möjligheter att få ännu mer internationell uppmärksamhet.

I länets kommuner pågår ett aktivt kulturliv som kommunerna tillsammans kan utveckla och bygga sin kandidatur på. Målet är att visa upp en komplett bild för oss själva och för omvärlden av länets skaparkraft. De goda exemplen från tidigare kulturhuvudstäder visar att där det funnits en väl genomförd strategi, har de bestående effekterna uppnåtts. Att ansöka om att bli Europeisk Kulturhuvudstad är ett stort och viktigt åtagande som ger långsiktiga möjligheter.

EKONOMI

Att genomföra en strategi för kulturens roll i den regionala och lokala utvecklingen, bör även avspeglas i budgeten under en längre period, 2009-2020.

Om beslut fattas att länets kommuner gemensamt ska kandidera till Europeisk kulturhuvudstad 2014, innebär det att administration, marknadsföring och projekt ska finansieras. Den totala kostnadsbildningen för ett kulturhuvudstadsår är innan programmet planerats omöjlig att uppskatta. Erfarenheter från tidigare kulturhuvudstäder i Europa visar på stor spridning bl.a. beroende på vad man lägger in i budgeten och vad som betraktas som investeringar som ändå ska göras inom ramen för utveckling. Generellt gäller att man betraktar insatserna som investeringar och inte direkta kostnader.

Kommunerna

Kommunernas ekonomiska insatser bör, som grundläggande princip vid Kalmar läns ansökan, stå i relation till sina aktiviteter och insatser. Kommunerna bestämmer själva innehåll och omfattning och därmed ska också respektive kommun finansiera sina projekt. I de fall flera kommuner samverkar i samma projekt fördelas kostnaderna mellan aktörerna.

EU

EU bidrar till ECOC (European Capital of Culture) med 1,5 miljoner Euro i generellt stöd. Därutöver är det möjligt och önskvärt att projektmedel söks inom EU:s olika program. Hur stort stödet från EU blir, utöver redan beslutade 1,5 miljoner Euro, beror på respektive projektägare.

Svenska staten

Den svenska regeringen kommer att bidra med ett nationellt stöd. Hur stort detta blir är inte känt i nuläget. Som riktmärke kan anges att regeringen bidrog med cirka 1/3 av budgeten

1998, 120 miljoner SEK, då Stockholm var kulturhuvudstad, att den finska regeringen bidrar med 30 %, 170 miljoner SEK, till Åbo 2011 och att den norska regeringen bidrar med 30 %, 140 miljoner SEK, till Stavanger 2008.

Övriga intäkter

Biljettintäkter och sponsorinsatser är i ökande grad en finansieringskälla i Europas Kulturhuvudstäder. Med cirka 500 evenemang under ett år kommer biljettintäkterna att vara betydande. När det gäller sponsorinsatser så är det svårare att ge någon ungefärlig bild. Men det bör beaktas att detta är ett evenemang som berör hela Sverige/Europa och att sponsorer bör sökas även utanför Kalmar län.

Regionförbundet i Kalmar län – regionalpolitiska medel

Regionförbundet har i uppdrag att besluta om företagsstöd och bidrag för projektverksamhet inom den regionala utvecklingspolitiken. Anslaget har under de senare åren varit i storleksordningen 50 miljoner kronor per år. Bidraget regleras bland annat i Förordningen om bidrag för projektverksamhet inom den regionala utvecklingspolitiken (2006:1466).

Regionförbundets styrelse fattar beslut om inriktningen av medlen.

Projektverksamheten skall, enligt förordningen, vara förenlig med de regionala utvecklings- och tillväxtprogrammen samt de regionala strukturfondsprogrammen för konkurrenskraft och sysselsättning. Bidragen får lämnas med högst 50 procent av utgifterna och inte vara så kallat driftstöd.

Regionalpolitiska medel kan hanteras i princip inom regionförbundets samtliga verksamhetsområden, även inom kulturområdet. Under åren 2004 – 2007 fattade Regionförbundet beslut om bidrag till kulturen som regional och lokal tillväxkraft med totalt 41 miljoner kronor. Exempel på projekt med kultur som regional och lokal tillväxkraft framgår av bilaga.

Om Regionförbundets styrelse så vill kan man besluta om att anslå särskilda medel för medfinansiering av kulturprojekt som stimulerar tillväxten på regional och lokal nivå. Styrelsen kan också stimulera kulturföretagare, inom befintligt regelverk, genom till exempel en särskild konsultcheck. Konsultcheckar kan lämnas till befintliga och nystartade småföretag i hela länet. Stödet kan högst uppgå till 50 % av företagens kostnader för att köpa in konsulttjänster.

Förslagen ovan innebär att Kalmar län skulle bli först i landet med att göra dessa prioriterade satsningar inom kultursektorn.

Ett räkneexempel:

- Regionförbundets styrelse beslutar att anslår 11 miljoner kronor per år av de regionalpolitiska medlen under perioden 2009 – 2014 till medfinansiering av kulturprojekt som stimulerar tillväxten på regional och lokal nivå. Bidrag får som framgår ovan inte lämnas med mer än 50 % av utgifterna. Projektägaren måste finansiera insatserna med minst lika mycket som regionförbundet.
- Styrelsen beslutar också att anslå 1 miljoner kronor per år till en särskild konsultcheck till kulturföretagare. Stödet kan högst uppgå till 50 % av företagens kostnader.

Räkneexemplet visar att dessa insatser skulle kunna generera totalt **144 miljoner kronor** under perioden 2009- 2014.

Insatserna skulle kunna räknas upp med ytterligare 40 procent om det genomförs som projekt inom det regionala strukturfondsprogrammet för konkurrenskraft och sysselsättning för Småland & Öarna.